

Grofwildjacht in Vlaanderen

cijfers en statistieken 2013

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

Vlaanderen
is wetenschap

Grofwildjacht in Vlaanderen

cijfers en statistieken 2013

Scheppers Thomas, Huysentruyt Frank, Neukermans Axel,
Vercammen Jan, Verschaffel Erik & Casaer Jim

Auteurs:

Thomas Scheppers, Frank Huysentruyt, Axel Neukermans, Jan Vercammen,
Erik Verschaffel & Jim Casaer,
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) is het Vlaams onderzoeks- en kenniscentrum voor natuur en het duurzame beheer en gebruik ervan. Het INBO verricht onderzoek en levert kennis aan al wie het beleid voorbereidt, uitvoert of erin geïnteresseerd is.

Vestiging:

INBO Geraardsbergen, Gaverstraat 4, 9500 Geraardsbergen
www.inbo.be

e-mail: jim.casaer@inbo.be

Wijze van citeren:

Scheppers T., Huysentruyt F., Neukermans A., Vercammen J., Verschaffel E. & Casaer J. (2014). Grofwildjacht in Vlaanderen - Cijfers en statistieken 2013. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2014 (INBO.M.2014.2520956). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

D/2014/3241/202

INBO.M.2014.2520956

Verantwoordelijke uitgever: Jurgen Tack

Druk: Managementondersteunende Diensten van de Vlaamse overheid

Foto verantwoording

L. Soerink / Vildaphoto: cover, pag. 9, 12, 22, 32, 36. - N. De Groof / INBO: pag. 4, 6.
Y. Adams / Vildaphoto: pag. 11, 16, 18, 23, 26, 29, 31, 34, 35, 38, 40.
T. Scheppers / INBO: pag. 14. - R. Verlinde / Vildaphoto: pag. 20, 39.

© 2014, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Grofwildjacht in Vlaanderen

cijfers en statistieken 2013

In 2013 publiceerde het INBO het eerste volledige overzicht van de beschikbare cijfers over grofwildjacht in Vlaanderen en dit voor de periode 2002 tot 2012.

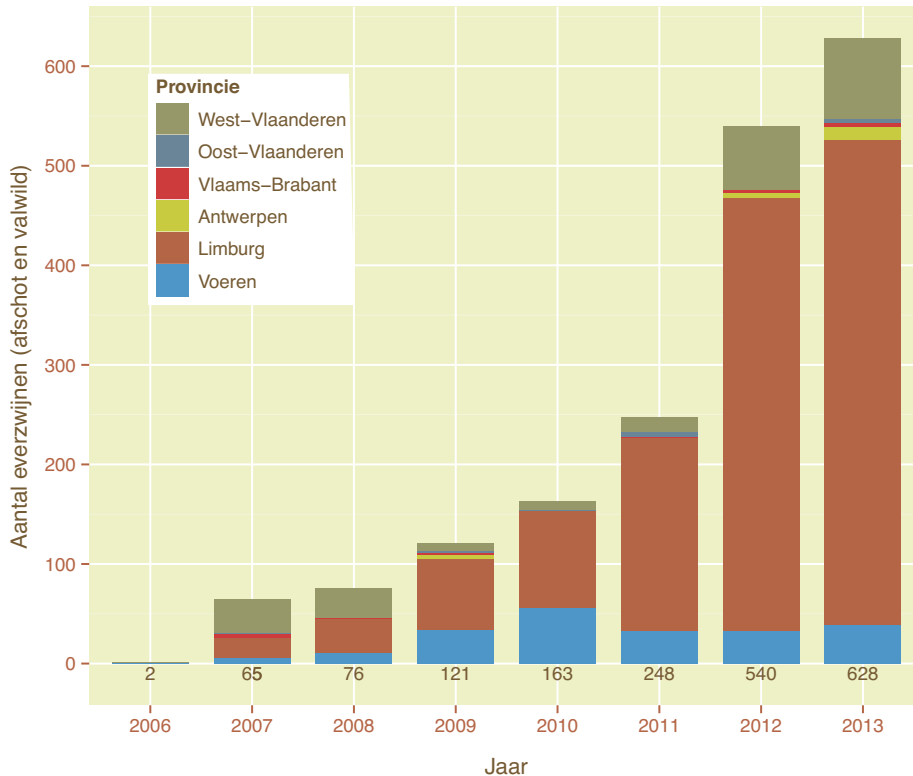
Deze nieuwe publicatie vormt een verderzetting van deze rapportage, met een focus op de nieuwe gegevens van 2013. Hiermee wenst het INBO invulling te geven aan zijn wettelijke opdracht voor wat betreft het verwerken, analyseren en rapporteren van deze gegevens en wil deze resultaten zo beschikbaar maken voor het beleid, alle betrokken stakeholders en de geïnteresseerden onder het brede publiek.

We hopen hiermee ook een terugkoppeling te kunnen verzorgen aan de talrijke jagers, besturen van wildbeheereenheden, bijzondere veldwachters en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) die informatie overmaken aan het INBO. We wensen hen uitdrukkelijk te bedanken voor hun medewerking.

Tenslotte danken we iedereen die ons informatie bezorgde over valwild, waardoor ook deze informatie mee opgenomen kon worden in deze rapportage.

Everzwijn (*Sus scrofa*)

Aantal geschoten everzwijnen en valwild

Het aantal everzwijnen dat geschoten of als valwild gemeld werd voor Vlaanderen neemt verder toe met 16,3% t.o.v. 2012. Deze toename is minder sterk dan in 2012, waar de toename t.o.v. 2011 117,7% bedroeg. Over een periode van vijf jaar kent de populatie een trend van x5,19. In totaal werden 628 everzwijnen gerapporteerd in 2013.

De provincie Limburg (exclusief Voeren) blijft in 2013 de belangrijkste provincie. Hier werden 487 stuks (78% van de geschoten of dood gevonden everzwijnen) gerapporteerd. West-Vlaanderen en Voeren tellen respectievelijk 13% en 6% van het aantal gerapporteerde everzwijnen in 2013. Slechts 21 dieren (3%) zijn afkomstig uit de provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Vlaams-Brabant samen.

Het aantal stuks valwild in 2013 bedraagt 32, waarvan 21 stuks afkomstig uit Limburg.

Provincie	Categorie				Totaal	Toename 1 jaar - 2012	Trend 5 jaar - 2009
	Frisling	Overloper	Adult	Ongekend			
Antwerpen	9	3	0	1	13		
Limburg	164	82	46	195	487	+12,0%	x6,86
Voeren	15	16	2	6	39	+18,2%	x1,15
Vlaams-Brabant	0	0	0	4	4		
Oost-Vlaanderen	0	0	0	4	4		
West-Vlaanderen	51	12	10	8	81	+26,6%	x10,13
Vlaanderen	239	113	58	218	628	+16,3%	x5,19

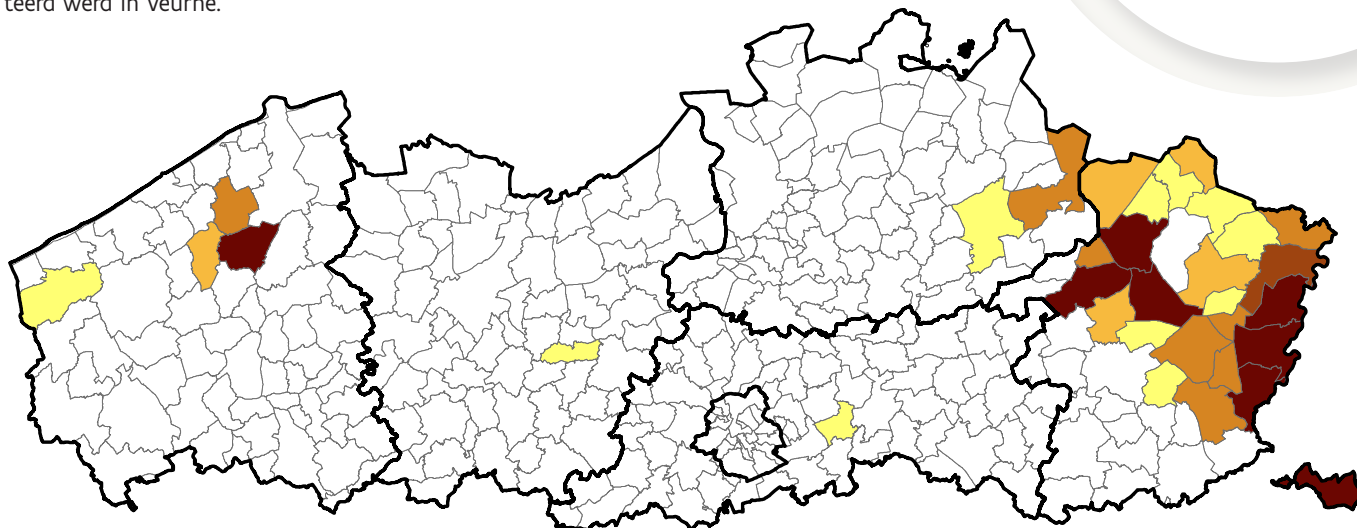
* De toename t.o.v. 2012 en de vijffarentrend werd niet bepaald voor de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen omwille van het beperkt aantal everzwijnen.

Verspreiding van de gerapporteerde everzwijnen

De verspreiding van het aantal gerapporteerde everzwijnen per fusiegemeente toont aan dat in de provincie West-Vlaanderen de verspreiding zich ook in 2013 blijft centreren rond de gemeenten Jabbeke, Zedelgem en Ichtegem, met uitzondering van één dier dat gerapporteerd werd in Veurne.

In de provincie Limburg breiden de kerngebieden in het Nationaal Park Hoge Kempen en de Lage Kempen verder uit, evenals het grensgebied met Nederland. Aansluitend hierbij stijgt het aantal gerapporteerde everzwijnen in de provincie Antwerpen.

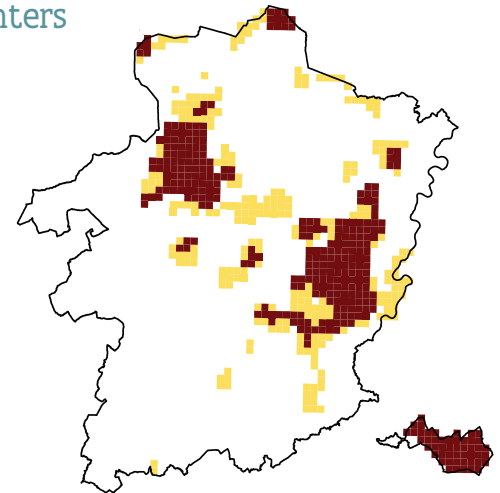

Verspreiding volgens een bevraging van de ANB-boswachters

Naast het in kaart brengen van de everzwijnen die geschoten werden of als valwild gemeld werden, wordt jaarlijks aan de boswachters van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) gevraagd om de aanwezigheid van everzwijnen in de provincie Limburg op kilometerhokniveau (1x1 km) aan te duiden. De drie kerngebieden waar everzwijnen voorkomen zijn nog steeds Voeren, het Nationaal Park Hoge Kempen en de Lage Kempen. In het grensgebied met Nederland neemt de verspreiding t.o.v. 2012 toe. Opvallend is ook de uitbreiding van het kerngebied in het Nationaal Park Hoge Kempen naar het zuiden van de provincie. In beide kerngebieden in het midden van de provincie neemt de densiteit t.o.v. 2012 toe. Hierbij merken we op dat de kaart de gerapporteerde aanwezigheid van everzwijn weergeeft in de provincie Limburg, maar geen uitsluitsel geeft over het niet voorkomen van everzwijnen in de overige hokken.

 Lage densiteit Hoge densiteit

Leeftijdsbepaling

Aangezien kennis over de samenstelling van de populatie een belangrijke rol speelt in het beheer van het everzwijn, is een correcte leeftijdsbepaling van de geschoten dieren essentieel. Om een zicht te krijgen op de leeftijd van de geschoten dieren tracht het INBO van elk dier de onderkaak in te zamelen voor een nauwkeurige en gestandaardiseerde leeftijdsbepaling op basis van tandwissel.

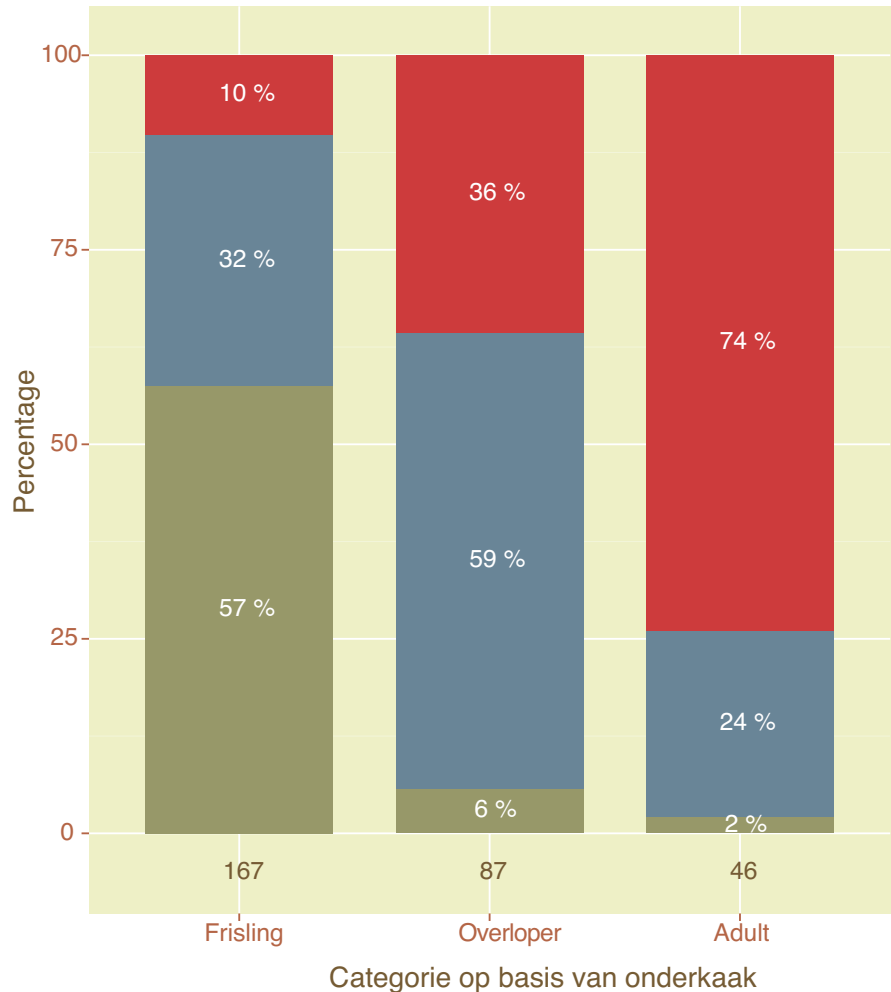
De leeftijdscategoriën voor everzwijn zijn frisling (< 12 maanden), overloper (12 - 24 maanden) en adult (> 24 maanden). Door het vergelijken van de leeftijdscategorie die ingevuld werd op het meldingsformulier met deze die bepaald werd door het INBO, kan de correctheid van de gemelde gegevens in 2013 nagegaan worden. Voor deze analyse beperken we ons tot de dieren die geschoten werden in de provincie Limburg (inclusief Voeren). Enkel de dieren waarvoor de leeftijdscategorie op het meldingsformulier werd aangeduid en waarvan de onderkaak ingezameld werd, werden weerhouden voor deze analyse.

Van de everzwijnen die op basis van hun onderkaak geklasseerd werden als frisling werd iets meer dan de helft (57%) correct als frisling aangeduid op het meldingsformulier. Voor de overige frislingen werd de leeftijd overschat: 32% als overloper en 10% als adult. Van de everzwijnen die op basis van de onderkaak als overloper ingedeeld werden, werd de leeftijd van iets meer dan de helft (59%) van de dieren correct aangeduid, van 36% overschat als adult en van 6% onderschat als frisling. De adulte everzwijnen tenslotte werden grotendeels (74%) correct als adulte everzwijnen aangeduid. Bij 24% was er een onderschatting als overloper en voor 2% werd de categorie frisling aangeduid.

Uit de analyse kan geconcludeerd worden dat nog steeds de leeftijdscategorie van bijna de helft van de frislingen en overlopers niet correct geschat wordt op het terrein, met vaker overschattingen dan onderschattingen.

Categorie op meldingsformulier

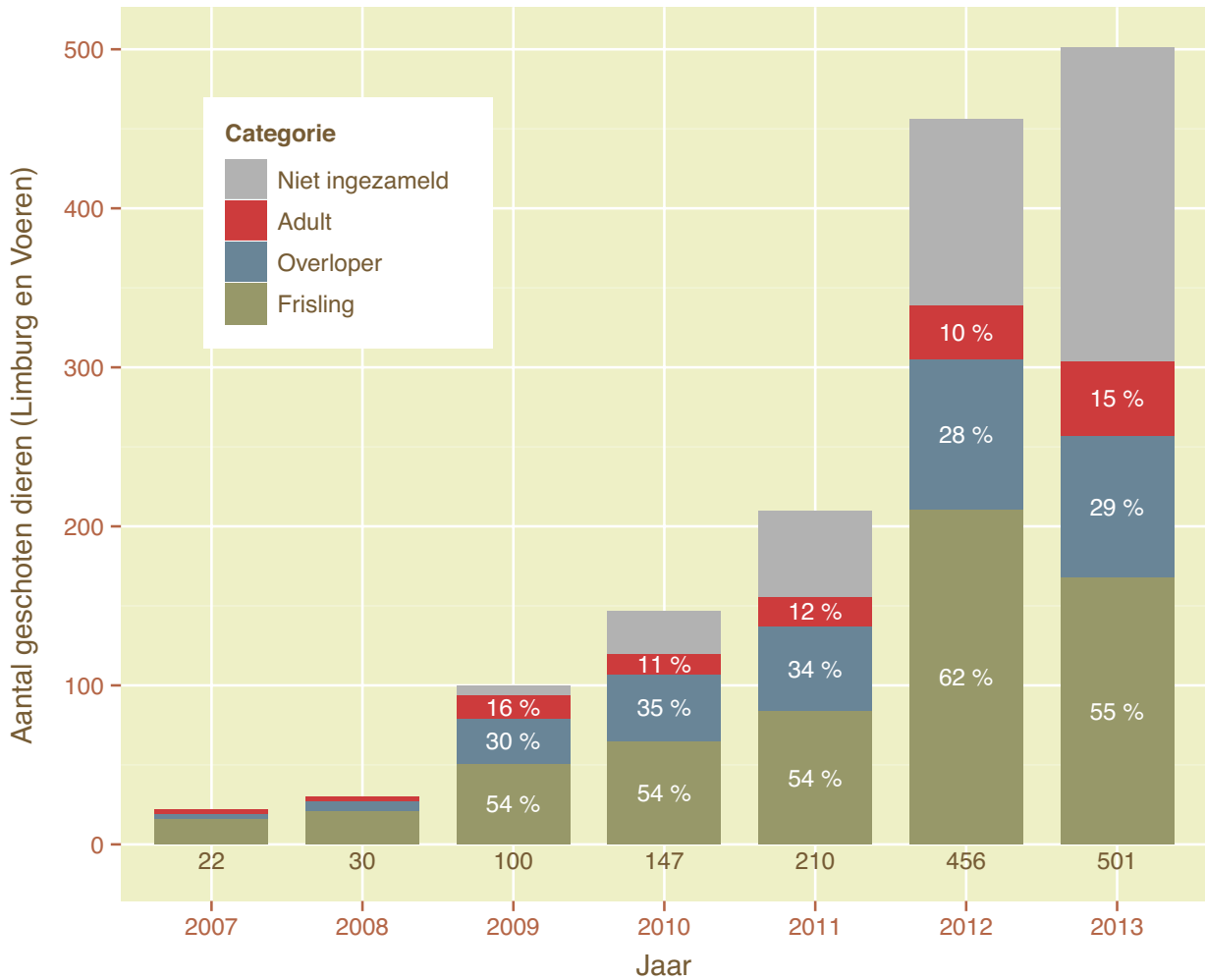
■ Adult
 ■ Overloper
 ■ Frisling

Verdeling van het afschot over de verschillende leeftijdscategorieën

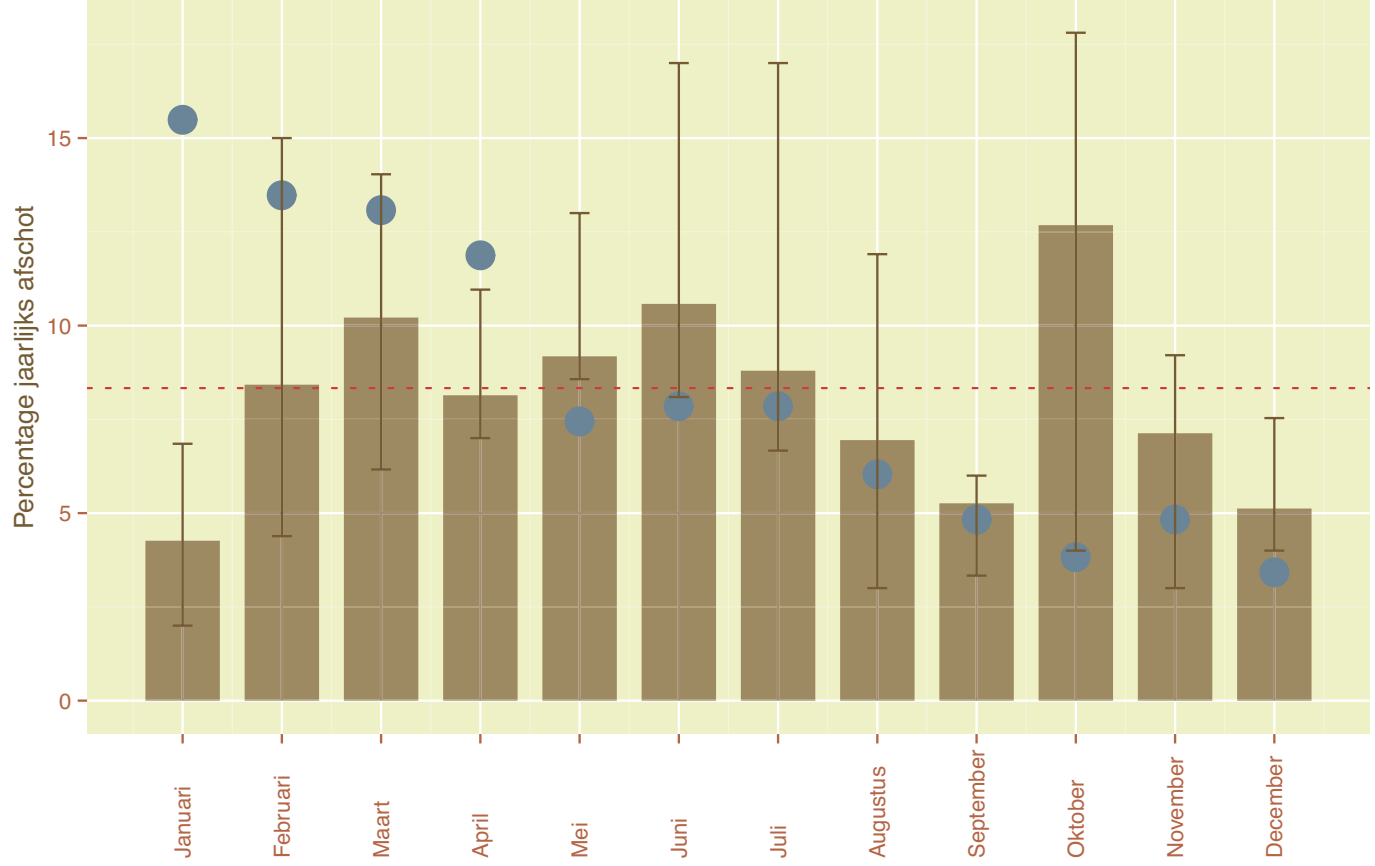
De verdeling van geschoten dieren over de verschillende leeftijdscategorieën in Limburg en Voeren is in 2013 vergelijkbaar met de voorgaande jaren. De percentages werden enkel berekend op basis van de ingezamelde onderkaken. Pas vanaf 2009 worden deze percentages weergegeven gezien het beperkt aantal dieren in 2007 en 2008. Het aantal niet ingezamelde onderkaken neemt nog steeds verder toe, wat het bepalen van de werkelijke verdeling van het afschot over de verschillende leeftijdscategorieën bemoeilijkt.

Verdeling van het afschot in de loop van het jaar

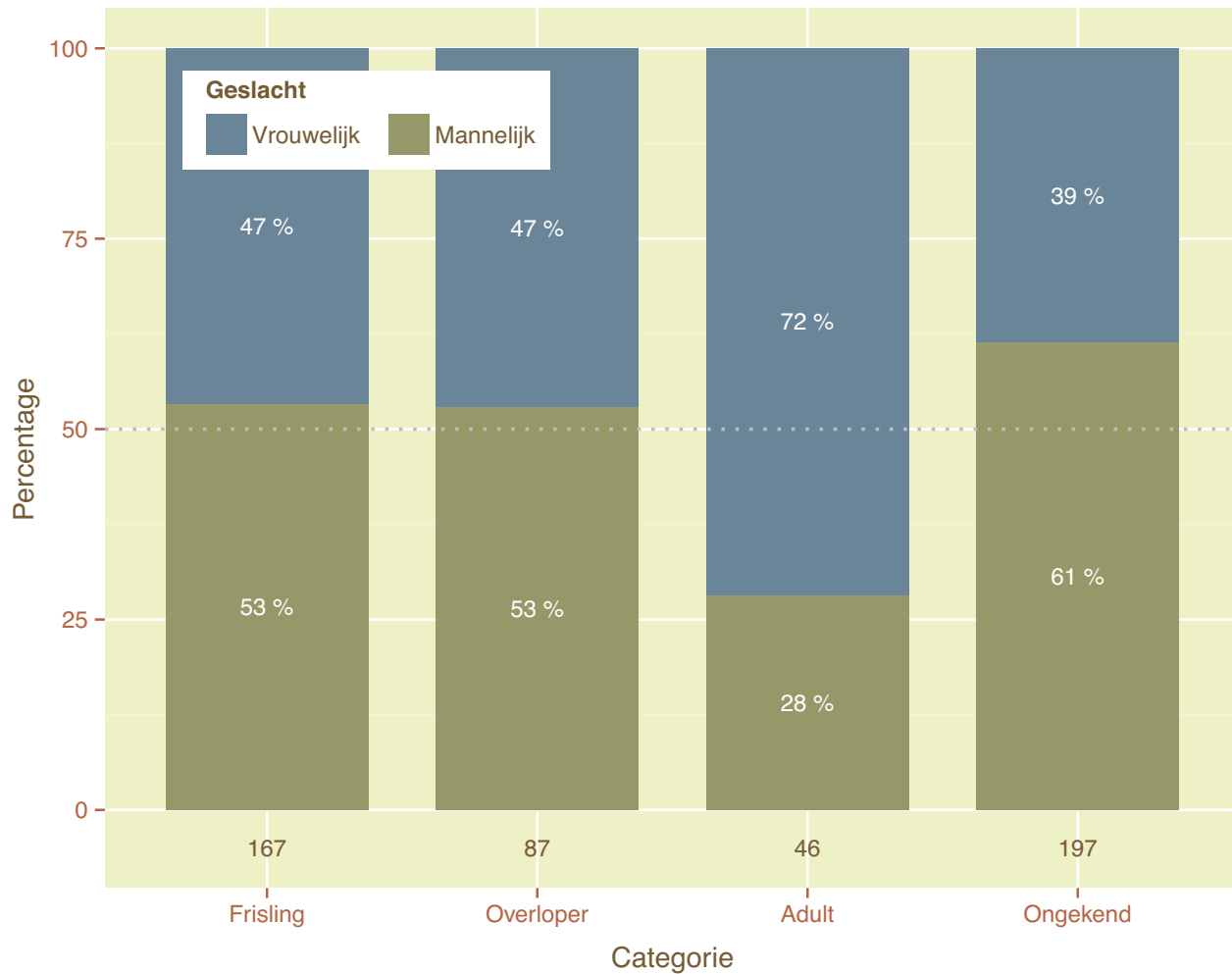
Aangezien everzwijnen het hele jaar geschoten kunnen worden, werd de verdeling van het afschot in de loop van het jaar nagegaan voor de provincie Limburg (inclusief Voeren). Het percentage afschot per maand voor 2013 wordt als bol weergegeven, terwijl de mediaan van de jaren 2009 tot 2012 als staaf weergegeven wordt. De spreiding tussen het minimum en maximum van elke maand over de periode 2009-2012 wordt als vlag weergegeven. De stippellijn geeft het percentage weer wanneer het jaarlijks afschot gelijk verdeeld zou zijn over alle maanden. Het is duidelijk dat het afschot in 2013 in de loop van het jaar afnam. Daar waar in de periode januari-april telkens t.o.v de voorgaande jaren hoge percentages van het jaarlijks afschot gerealiseerd werden, zijn de percentages daarna steeds aan de lage kant.

Verdeling van het afschot over de geslachten

Op basis van het gerapporteerde geslacht op de meldingsformulieren werd de geslachtsverhouding in het afschot van 2013 voor de provincie Limburg (inclusief Voeren) nagegaan. Hieruit blijkt dat de geslachtsverhouding voor de frislingen en de overlopers ongeveer 1:1 bedraagt. Bij de adulten worden meer vrouwelijke dan mannelijke dieren geschoten. Dit is vergelijkbaar met het afschot van 2012.

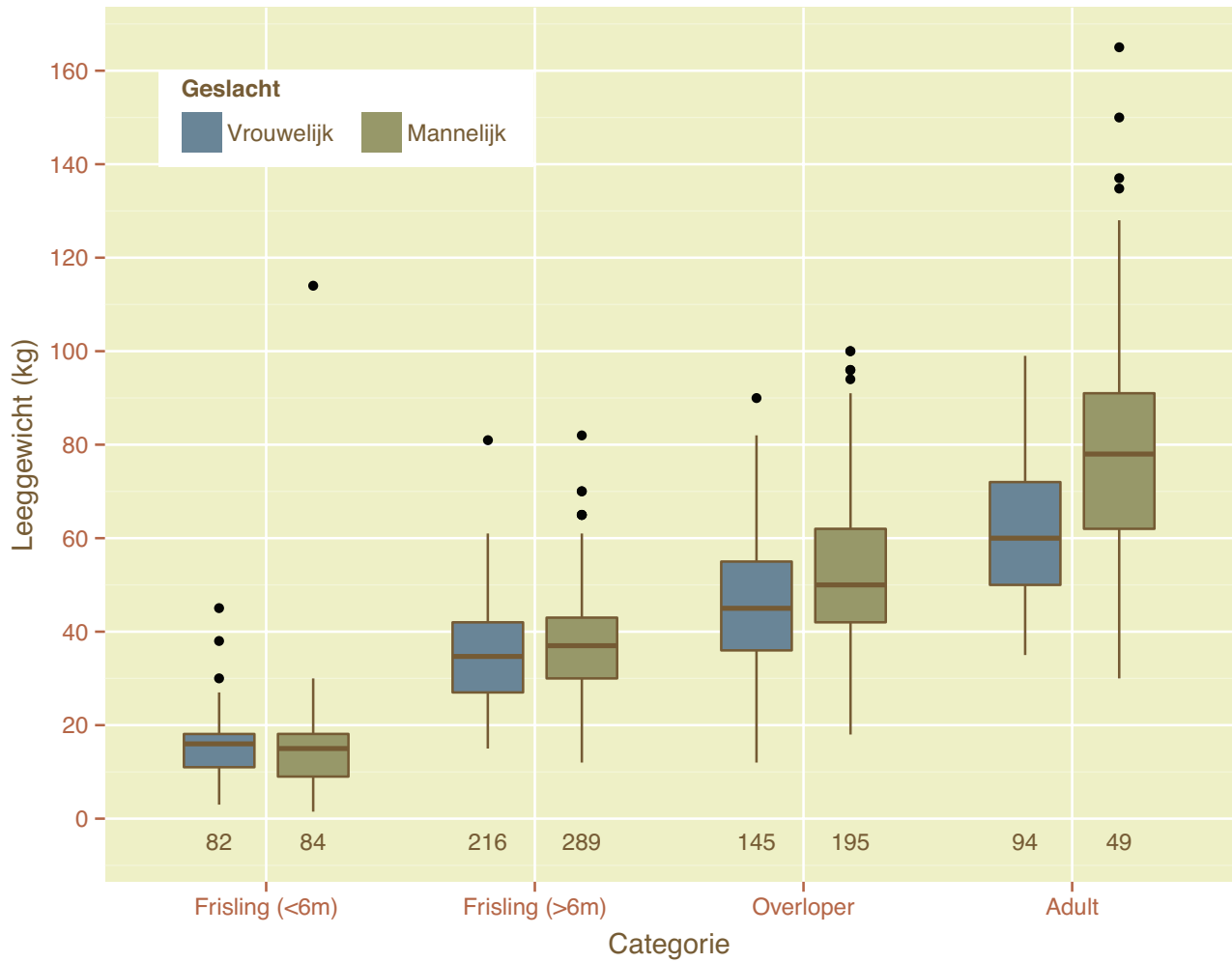

Gewichten

Op basis van alle gerapporteerde leeggewichten voor everzwijnen waarvan ook het geslacht gekend is (1.154 dieren), kunnen de leeggewichten per leeftijds-categorie en geslacht vergeleken worden. Het gemiddelde gewicht (\pm 95% betrouwbaarheidsinterval) voor frislingen jonger dan 6 maand is voor beide geslachten vergelijkbaar met 15,8 kg (\pm 1,48) voor vrouwelijke dieren en 15,5 kg (\pm 2,78) voor mannelijke dieren. Ook frislingen ouder dan 6 maand verschillen niet veel in functie van hun geslacht, met 35,1 kg (\pm 1,44) en 37,0 kg (\pm 1,26) voor respectievelijk vrouwelijke en mannelijke dieren. Mannelijke overlopers daarentegen wegen met gemiddeld 53,0 kg (\pm 2,18) meer dan vrouwelijke overlopers, die gemiddeld 46,5 kg (\pm 2,13) wegen. Ook de adulte keilers wegen meer dan adulte zeugen, met respectievelijk 80,3 kg (\pm 7,99) en 61,1 kg (\pm 3,13).

In vijf gebieden in Wallonië bedraagt het gemiddeld volgewicht voor vrouwelijke frislingen ouder dan 6 maand telkens minder dan 30 kg, voor vrouwelijke overlopers telkens minder dan 50 kg en voor vrouwelijke adulten ongeveer 60 kg. Aangezien in Vlaanderen het gemiddelde leeggewicht voor deze categorieën reeds deze waarden voor het volgewicht overstijgt, kan geconcludeerd worden dat de dieren in Vlaanderen zwaarder zijn dan deze van Wallonië. Het leeggewicht bedraagt ongeveer 77% van het volgewicht.

Ree (*Capreolus capreolus*)

Realisatie van het reewildafschot

Een overzicht van het totaal aantal geschoten reeën toont een continue toename in Vlaanderen sinds 2002, waarbij in 2013 in totaal 5.296 reeën werden geschoten.

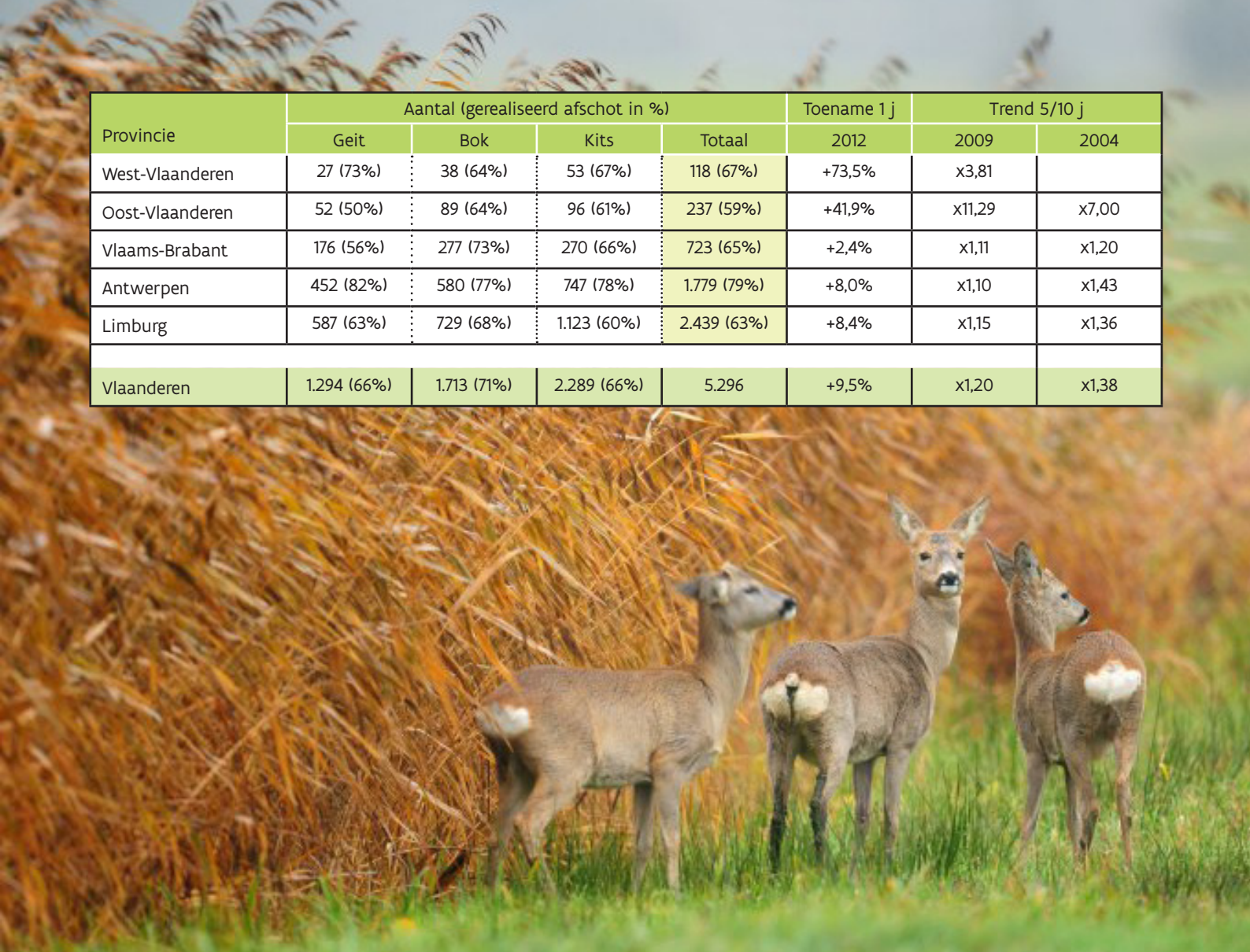
Na een lichte terugval in het gerapporteerd aantal geschoten reeën in Vlaanderen voor 2012, werd in 2013 opnieuw een toename met 9,5% vastgesteld ten opzichte van het totaal aantal reeën geschoten in 2012. Op een termijn van 5 jaar (sinds 2009) betekent dit dat er 1,20 keer zoveel reeën geschoten werden en op een termijn van 10 jaar (sinds 2004) zelfs 1,38 maal.

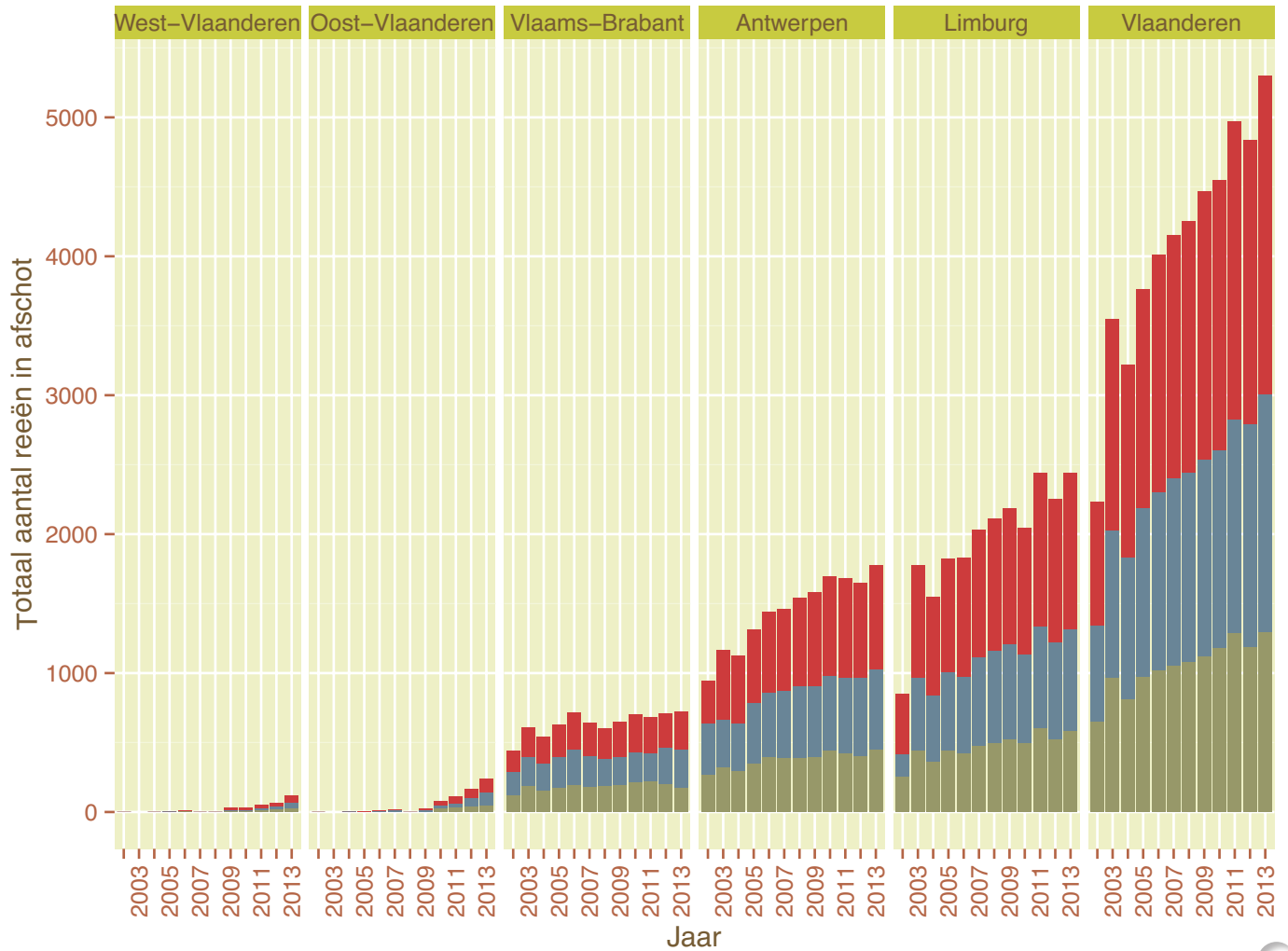
Het zwaartepunt van het totale reeafschot (80%) wordt in de provincies Antwerpen en Limburg gerealiseerd. In deze twee provincies nam het afschot ook in 2013 nog verder toe.

In de provincie Vlaams-Brabant, in 2013 goed voor 14% van het totale afschot in Vlaanderen, werd ten opzichte van 2012 een veel lagere stijging van het afschot vastgesteld en lag de toename over de laatste vijf en tien jaren ook steeds onder de totale stijging voor heel Vlaanderen. Dit wijst op een geleidelijke stabilisatie van het afschot in deze provincie wat ook duidelijk blijkt uit de grafiek.

In de provincies West- en Oost-Vlaanderen liggen de trends op middellange en lange termijn veel hoger. Deze stijgingen, de stijging op korte termijn en de visuele weergave tonen duidelijk aan dat het reeafschot in beide provincies nog zeer sterk toeneemt.

Provincie	Aantal (gerealiseerd afschot in %)				Toename 1 j	Trend 5/10 j	
	Geit	Bok	Kits	Totaal	2012	2009	2004
West-Vlaanderen	27 (73%)	38 (64%)	53 (67%)	118 (67%)	+73,5%	x3,81	
Oost-Vlaanderen	52 (50%)	89 (64%)	96 (61%)	237 (59%)	+41,9%	x11,29	x7,00
Vlaams-Brabant	176 (56%)	277 (73%)	270 (66%)	723 (65%)	+2,4%	x1,11	x1,20
Antwerpen	452 (82%)	580 (77%)	747 (78%)	1.779 (79%)	+8,0%	x1,10	x1,43
Limburg	587 (63%)	729 (68%)	1.123 (60%)	2.439 (63%)	+8,4%	x1,15	x1,36
Vlaanderen	1.294 (66%)	1.713 (71%)	2.289 (66%)	5.296	+9,5%	x1,20	x1,38

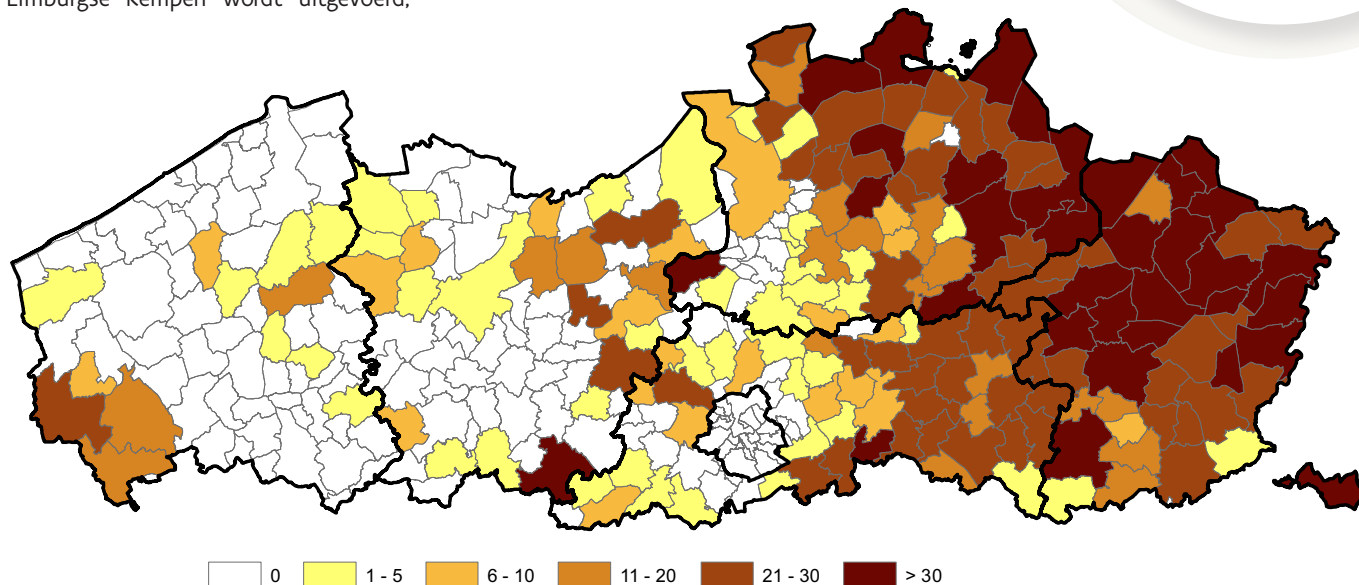

Verdeling van het aantal geschoten reeën

De verdeling van het aantal geschoten reeën per fusiegemeente en de gegevens uit de tabel tonen opnieuw duidelijk aan dat het zwaartepunt van het reeafschot in Vlaanderen nog steeds ten oosten van de as Antwerpen-Brussel ligt. Daarbinnen valt verder op dat het grootste aandeel in de Antwerpse en Limburgse Kempen wordt uitgevoerd,

tegenover een lager aandeel in het Hageland en Haspengouw. In de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen zijn verder de grote verschillen merkbaar tussen het hogere afschot in het oostelijk deel van de provincies en het lagere afschot in het meer verstedelijkte westelijke deel van de provincies.

Voor wat het afschot in de provincies Oost- en West-Vlaanderen betreft zien we dat de verdere uitbreiding van het afschot vooral vanuit het oostelijke deel van Oost-Vlaanderen gebeurt en in mindere mate ook vanuit de West-Vlaamse regio Westhoek.

Spreiding van het reeafschot in de loop van het jaar

De grafiek met de procentuele verdeling van het reeafschot toont de waarde voor 2013 als blauwe bollen ten opzichte van de gemiddelde verdeling over de periode 2002-2013 (balken). De vlaggen geven voor diezelfde periode het maximale en minimale aandeel per twee weken weer.

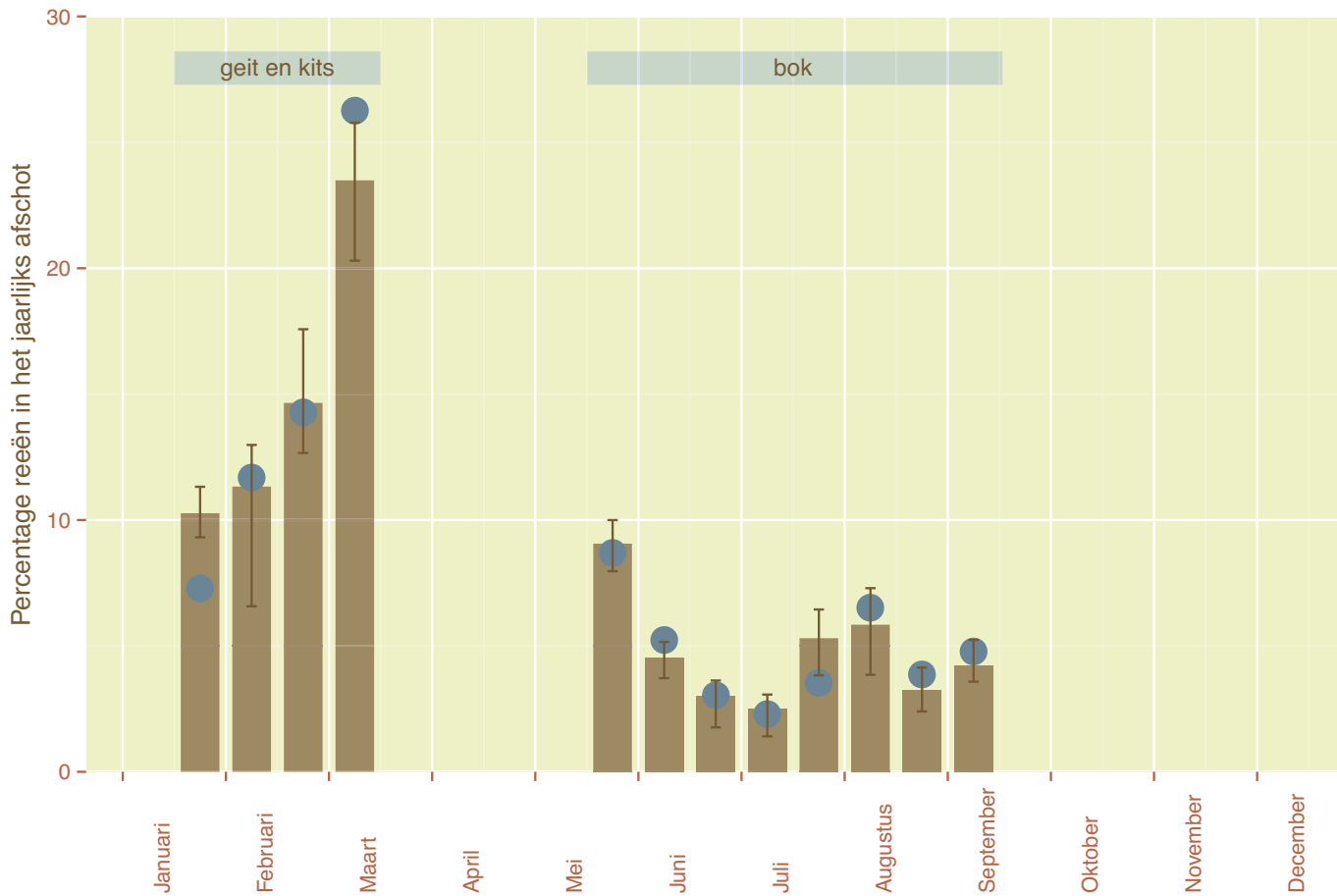
De verdeling van het afschot van reeën doorheen het jaar was in 2013 heel gelijkwaardig in vergelijking met de realisaties van de vorige 10 jaar.

Wel bleek het afschot van geiten en kitsen in zijn totaliteit verder naar achter geschoven in 2013. De eerste helft van maart is steeds de belangrijkste periode in het voorjaar, maar in 2013 was dit nog sterker uitgesproken. Dit resulteert ook in een lager aandeel van het afschot dat in tweede helft van januari in 2013 werd uitgevoerd.

Het afschot tijdens de periode voor de bokken was, net zoals in de voorgaande jaren, meer evenredig gespreid dan het geiten- en kitsenafschot. Ook waren er slechts minimale verschillen in de afschotverdeling van de bokken voor 2013 t.o.v. de voorgaande jaren, met uitzondering van de tweede helft van juli.

Tenslotte valt op dat vooral in augustus de relatieve waarden van 2013 de gemiddelde waarden van de voorbije jaren overschrijden.

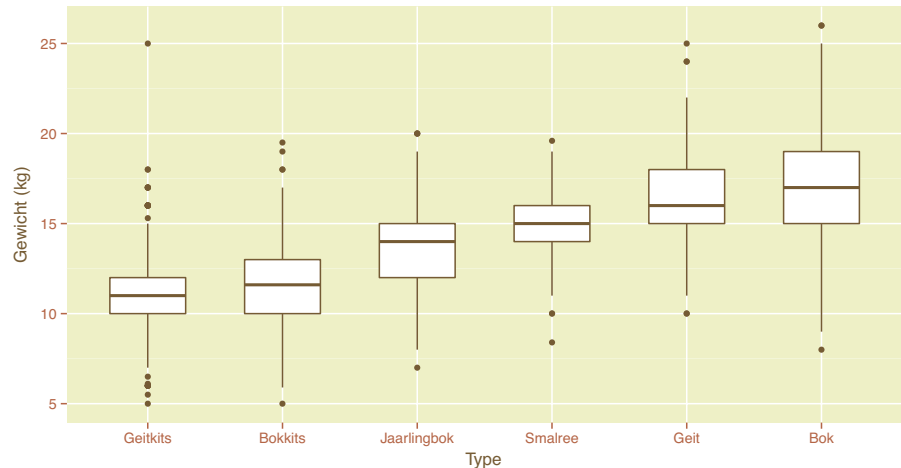
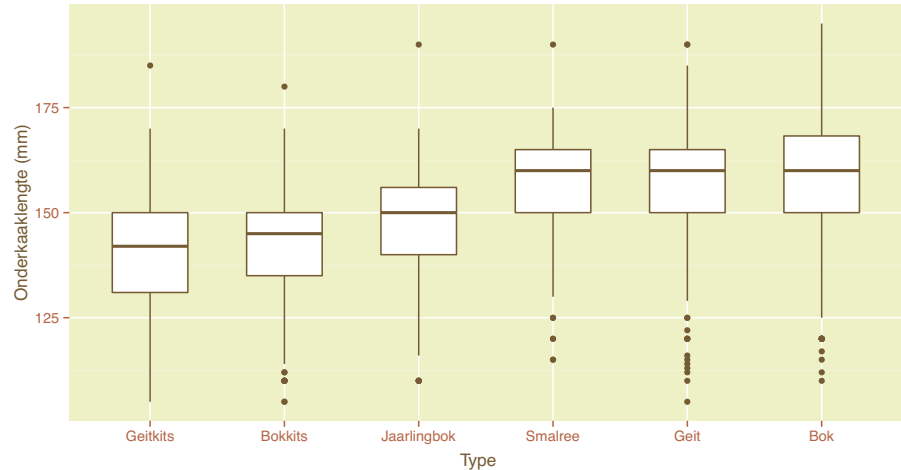

Bio-indicatoren voor het reewild

Onderkaaklengte en leeggewicht

De waarden voor de onderkaaklengtes en leeggewichten zijn voor 2013 zeer gelijkwaardig aan de waarden die in de voorbije jaren werden opgetekend. Op lokale schaal is gekend dat de trendanalyse van zowel de onderkaaklengtes als leeggewichten bij de kitsen een zeer informatieve indicator voor de populatietoestand is. Op Vlaamse schaal is een dergelijke trendanalyse, door de veel grotere spreiding, niet zinvol. Wel geeft de verdeling op Vlaamse schaal richtinggevend de drempelwaarden. Bij zowel bok- als geitkitsen zijn bijvoorbeeld 75% van alle onderkaken in Vlaanderen langer dan 130 mm en voor de leeggewichten zien we dat 75% van de leeggewichten hoger ligt dan 10 kg. De hoge uitschieters bij de gewichten van de geitkitsen zijn vermoedelijk te wijten aan misdeterminaties van de leeftijds-categorie, met name smalreeën die als kits aangeduid werden.

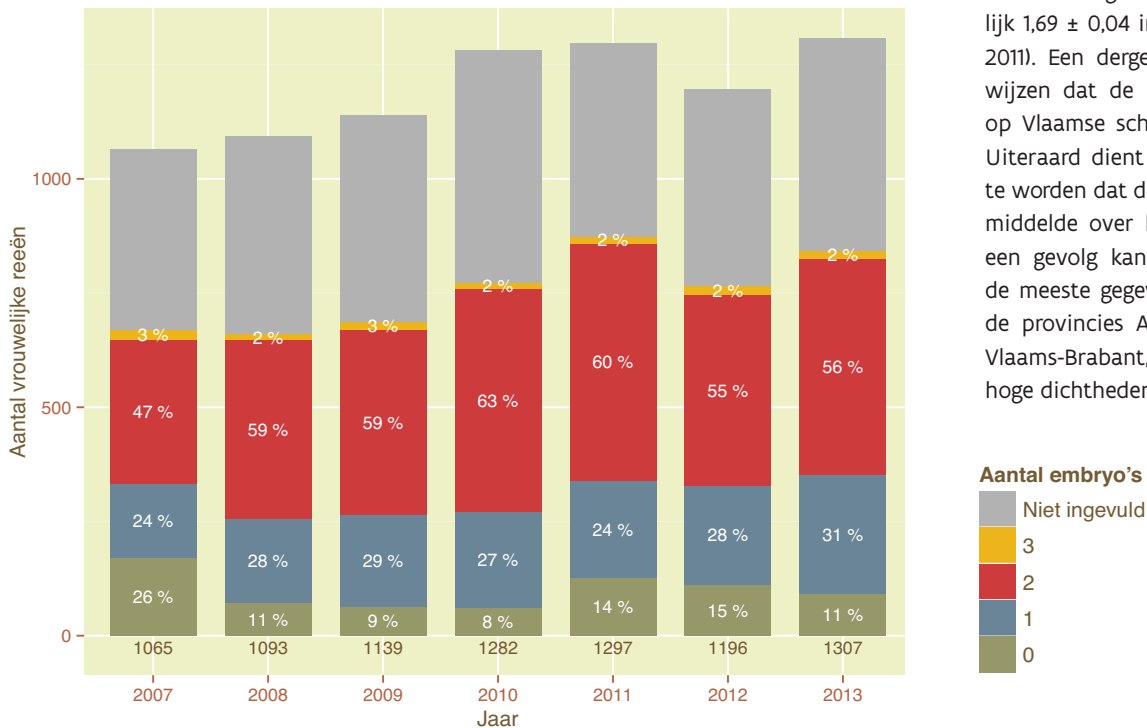

Drachtige geiten

Het percentage drachtige geiten (smal-reeën en geiten samen) en het aantal kitsen per drachtige geit kan pas vanaf 2007 correct worden geanalyseerd omdat daarvoor geen onderscheid tussen “niet ingevuld” en “niet zwanger” werd gemaakt.

De analyse toont aan dat in 2013 het percentage van geiten die niet drachtig waren (0 embryo's), binnen de geiten waarvoor het aantal embryo's werd ingevuld, iets lager was dan de twee voorgaande jaren. Deze daling lijkt samen te gaan met een hoger percentage

geiten met 1 embryo. De percentages van drachtige geiten met 2 en 3 embryo's blijven stabiel t.o.v. de voorgaande jaren. Het gemiddeld (\pm 95% betrouwbaarheidsinterval) aantal embryo's per drachtige geit ($1,67 \pm 0,04$) neemt daardoor lichtjes af ten opzichte van de vorige twee jaren (respectievelijk $1,69 \pm 0,04$ in 2012 en $1,74 \pm 0,03$ in 2011). Een dergelijke daling kan er op wijzen dat de populatiegroei van ree op Vlaamse schaal stilaan stabiliseert. Uiteraard dient er hierbij op gewezen te worden dat dit resultaat voor het gemiddelde over heel Vlaanderen vooral een gevolg kan zijn van het feit dat de meeste gegevens afkomstig zijn uit de provincies Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant, waar momenteel reeds hoge dichtheden van ree aanwezig zijn.

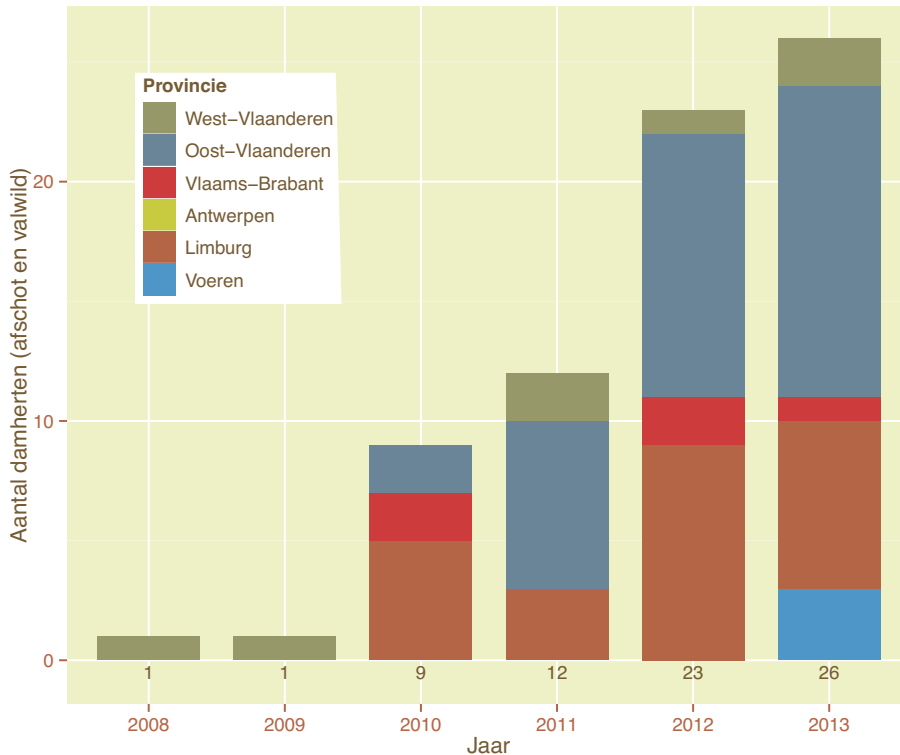

Damhert (*Dama dama*)

Aantal geschoten damherten en valwild

In 2013 kent het aantal geschoten of als valwild gemelde damherten voor Vlaanderen een lichte toename t.o.v. 2012.

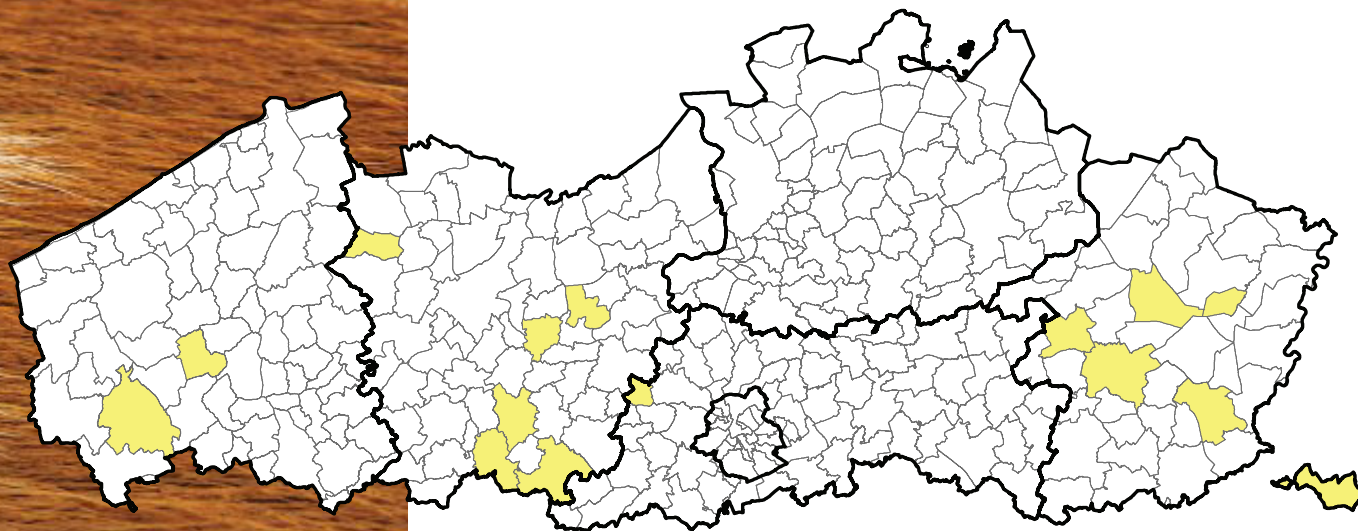
Opnieuw worden de hoogste aantallen gemeld in de provincies Oost-Vlaanderen en Limburg (inclusief Voeren).

Verspreiding van de gerapporteerde damherten

Het gerapporteerde aantal geschoten of doodgevonden damherten bedraagt per fusiegemeente in 2013 nergens meer dan 5 dieren.

In de provincies Oost-Vlaanderen en Limburg (inclusief Voeren) is de geografische spreiding het grootst.

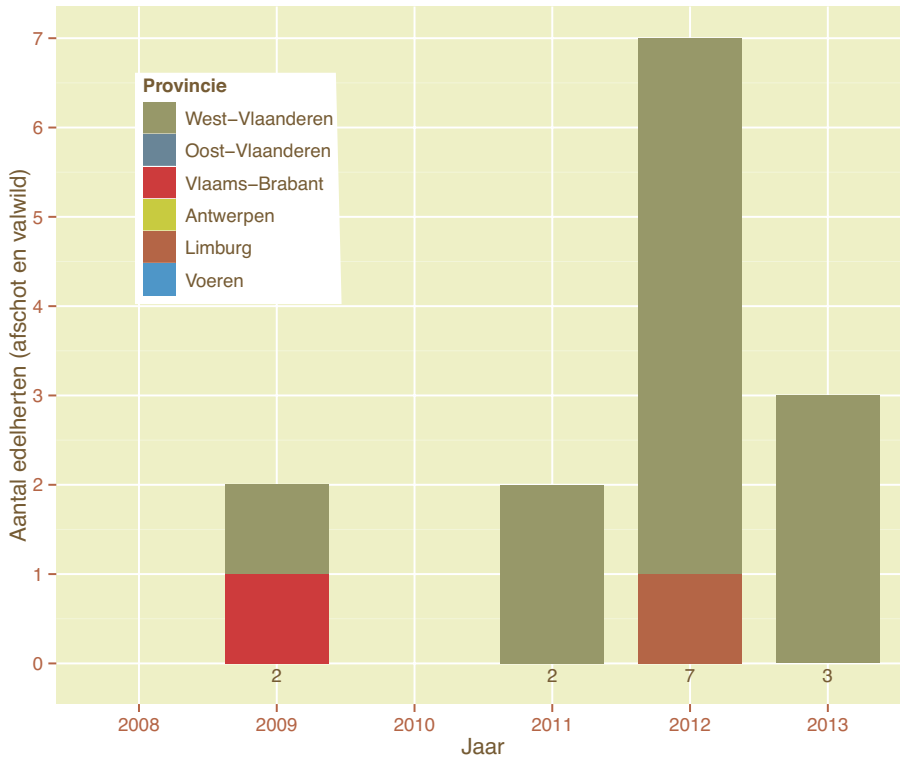
0 1 - 5 6 - 10 11 - 20 21 - 30 > 30

Edelhert (*Cervus elaphus*)

Aantal geschoten edelherten en valwild

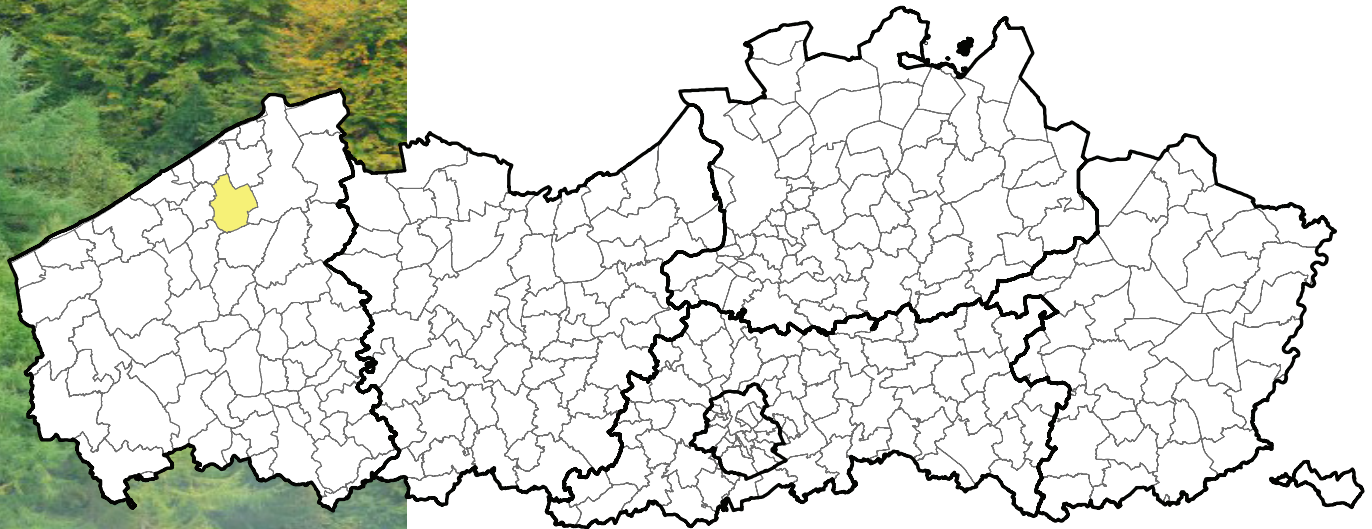
In 2013 werden slechts 3 edelherten gerapporteerd, alle 3 voor de provincie West-Vlaanderen.

Het aantal edelherten dat geschoten of als valwild gemeld werd voor Vlaanderen blijft dus zeer beperkt.

Verspreiding van de gerapporteerde edelherten

De edelherten die in 2013 in Vlaanderen geschoten werden zijn allen afkomstig uit de provincie West-Vlaanderen, meer bepaald uit de gemeente Jabbeke.

Moeflon (*Ovis musimon*)

Bij het Agentschap voor Natuur en Bos werden in 2013 geen meldingen gedaan van geschoten moeflons of dood gevonden dieren.

**INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK**

INBO Brussel
Kliniekstraat 25, 1070 Brussel

T: +32 2 525 02 00
F: +32 2 525 03 00
E: info@inbo.be

www.inbo.be